

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Біди Олени Анатоліївни на роботу Пікон Катерини Сергіївни «Професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Сучасна реформа системи охорони здоров'я, запровадження бюджетно-страхової медицини, інтеграція України у європейське співтовариство потребують удосконалення системи медичної освіти з метою підготовки фахівців, які відповідали б світовим стандартам. Підвищення якості підготовки та виховання фахівців з охорони здоров'я потребує перегляду психолого-педагогічних засад діяльності навчальних закладів, упровадження сучасних концепцій і підходів, які орієнтуються на інтелектуальний і креативний рівень розвитку особистості.

Прагнення до інтеграції у світову спільноту ставить перед педагогікою завдання створення нових концепцій, які враховували б соціальні реалії сучасності, що неможливо без вивчення зарубіжного досвіду та виокремлення його прогресивних ідей. Потрібним є вивчення досвіду вищих навчальних закладів США із проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти. Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи пов'язане, зокрема, з проблемою формування й розвитку в них сучасного гнучкого мислення та професіоналізму в майбутній діяльності. Окреслені факти ініціюють технологізацію, інноватизацію та інформатизацію процесу професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи.

Відтак, дисертаційне дослідження Пікон Катерини Сергіївни, як узагальнення набутого досвіду з підготовки майбутніх фахівців сестринської справи, має безумовну науково-практичну цінність, є актуальним та перспективним для розвитку теорії та методики професійної освіти.

Актуальність дисертаційного дослідження Пікон Катерини Сергіївни підтверджується й чітко визначеними суперечностями, що існують у межах обраної проблеми, а її глибоке усвідомлення дало змогу здобувачці правильно сформулювати об'єкт і предмет, поставити адекватні мету й завдання дослідження, з нових позицій підійти до висвітлення

актуалізованої проблеми, відшукати способи її розв'язання.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в межах науково-дослідної роботи «Управління процесом професійної адаптації особистості в системі неперервної педагогічної освіти» (номер державної реєстрації 0107U010127).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 13 від 22.12.2015 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 1 від 26.01.2016 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Високий ступінь обґрунтованості й достовірності результатів дослідження Пікон Катерини Сергіївни забезпечується: адекватною і оптимальною дослідницькою методологією, системним аналізом теоретичного матеріалу; комплексним застосуванням методів наукового пошуку; представницькою джерельною базою, що нараховує 265 найменувань, із яких 103 – іноземними мовами; упровадженням результатів дослідження в цілому ряді закладів освіти (про що свідчать відповідні довідки про впровадження). Структура роботи відзначається логічною продуманістю, збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань дослідження.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст викладено на 196 сторінках. Повний обсяг роботи складає 266 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 11 рисунків, 12 додатків.

У першому розділі «Розвиток і становлення сестринської справи та медсестринської освіти у США» проаналізовано історико-соціальні передумови зародження професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в США, сучасну систему професійної підготовки фахівців сестринської справи у США; визначено особливості й основні стратегічні цілі професійної підготовки фахівців сестринської справи у США.

З'ясовано, що специфіку підготовки медичних сестер у США складає її ступеневість. Вища освіта США загалом і медсестринська освіта зокрема відзначаються різноманіттям навчальних програм, дисциплін і спеціальностей. Модель медичної сестри як пасивного помічника лікаря відходить у минуле, поступаючись місцем моделі медичної сестри –

помічника пацієнта. У США, з належним розвитком системи первинної допомоги, ведення пацієнтів із багатьма хронічними захворюваннями покладено на медичних сестер. Сучасні медичні сестри у США становлять основу первинної ланки охорони здоров'я, їм делеговано права надавати висококваліфіковану допомогу пацієнтам із хронічними та складними станами, проте з обмеженням права призначати лікарські засоби.

У другому розділі **«Організація підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США»** проаналізовано багаторівневість професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США; розглянуто зміст і особливості теоретичної та практичної підготовки майбутніх медичних сестер на рівні бакалаврату; конкретизовано зміст і форми організації підготовки магістрів і докторів філософії сестринської справи в США.

Американська модель ступеневої медсестринської освіти є комплексною. Програми бакалаврату спроектовано на чотирирічне академічне навчання, протягом якого студенти мають змогу отримати три дипломи зі званнями ліцензованої практичної медсестри, дипломованої зареєстрованої медсестри (асоціативний диплом у медсестринстві) та бакалавра медсестринства. Для тих, хто вирішив продовжувати своє навчання в галузі медсестринства далі, передбачено так звану післядипломну освіту – здобуття ступеня магістра медсестринства та доктора філософії.

Розкрито шість ступенів системи американської медсестринської освіти. Базисом системи професійної підготовки кваліфікованих кадрів сестринської справи постає інтеграція теоретичної та практичної підготовки.

Виокремлено спектр основних методів фахової підготовки майбутніх медсестер у США. У процесі вдосконалення змісту та методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в Україні проаналізовано та адаптовано до умов організації навчання у вітчизняних закладах вищої освіти сучасні форми та методи, які застосовують у ході підготовки майбутніх медсестер у США.

У третьому розділі **«Порівняльний аналіз підготовки фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти США та України»** схарактеризовано особливості підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в Україні; виконано порівняльно-педагогічний аналіз систем ступеневої професійної підготовки медичних сестер у США та в Україні; визначено рекомендації щодо використання

американського досвіду професійної підготовки фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в Україні.

Шляхом порівняльного аналізу ступеневої освіти в США та в Україні доведено більшу розгалуженість професійної підготовки медичних сестер у США порівняно з аналогічною в Україні.

Під час опитування, проведеного серед працівників українських закладів вищої освіти, з'ясовано потребу та можливість використання американського досвіду системи підготовки фахівців сестринської справи в Україні, зокрема в частині підвищення статусу медсестри в Україні та надання їй більшої самостійності, розширення переліку спеціалізацій на магістерському й докторському рівнях, запровадження дистанційних програм підготовки медичних сестер передусім на другому і третьому рівнях вищої освіти, а також акцентування на формуванні іншомовної компетентності магістрів медсестринства.

Виклад матеріалу в науковій роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації є логічними і адекватними змісту дисертації, відображають її найбільш важливі науково-теоретичні і практичні результати.

Для тексту дисертації характерними є змістова завершеність, цілісність і зв'язність, вмiле апелювання фактами. Таким чином, можна з впевненістю сказати, що авторка дослідження має нестандартне мислення і вмiє самостійно працювати, аналізувати та узагальнювати накопичений матеріал, робити самостійні висновки.

Наукова новизна результатів дослідження. Поміж найсуттєвіших отриманих наукових результатів слід зазначити такі: уперше виконано комплексний аналіз специфіки підготовки медичних сестер у США на різних рівнях вищої освіти – від молодшого спеціаліста (асоційованої медичної сестри, практикуючої медичної сестри тощо) до бакалавра, а також магістра та доктора (післядипломна освіта); подано комплексну порівняльну характеристику систем підготовки фахівців сестринської справи у вищих навчальних закладах США й у медичних закладах вищої освіти України; з'ясовано можливості впровадження американського досвіду підготовки медичних сестер в умовах ступеневої освіти в систему професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в Україні; уточнено зміст понять «сестринська справа», «ступенева освіта майбутніх фахівців сестринської справи»; удосконалено навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти; розроблено рекомендації щодо

впровадження позитивних і перспективних аспектів професійної підготовки медичних сестер у вищих навчальних закладах США в умовах ступеневої освіти у процес підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в закладах вищої освіти України; подальшого розвитку набули дослідження реалізації продуктивних ідей американського досвіду підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти на всіх етапах навчання майбутніх медичних сестер в Україні.

Значущість результатів дослідження для науки й практики та можливі шляхи їх використання. Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається тим, що наукові здобутки автора складають методологічну основу для подальших наукових досліджень, перспектив розвитку підготовки майбутніх фахівців сестринської справи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що виявлені особливості, принципи й підходи, форми та методи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США відображено в структурі та змісті навчальних планів і програм професійної підготовки фахівців сестринської справи, методичних матеріалах із забезпечення певного рівня освіти майбутніх медичних сестер в Україні; удосконалене методичне забезпечення багаторівневості професійної освіти майбутніх фахівців сестринської справи спрямоване на підвищення мобільності студентів, викладачів і адміністративно-управлінського персоналу, орієнтоване на використання індивідуальних особливостей особистості студентів, є запорукою досягнення необхідної якості вищої освіти та надання рівних можливостей для цього, передбачає створення нової моделі фахівця сестринської справи, для якого прикметними виступають обізнаність із базовими потребами людини, засадами профілактичної медицини, маркетингом медичних послуг, менеджментом і лідерством у медсестринстві, з основами економіки охорони здоров'я, медичної та соціальної реабілітації, знанням різних аспектів формування громадського здоров'я й усвідомлення суспільної ролі медичної сестри, що постанала на традиціях гуманізму і милосердя, спроектоване на реалізацію майбутніми фахівцями сестринської справи можливостей для професійного зростання та підвищення рівня професійної підготовки (молодші спеціалісти мають змогу продовжувати навчання на бакалавраті, у магістратурі та профільній аспірантурі). Обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо впровадження продуктивних ідей американського досвіду підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти на всіх етапах навчання майбутніх медичних сестер в університетах США (інноваційні форми та методи

роботи, зокрема симуляційне навчання, навчання за допомогою кейсів, проблемне навчання, відео- і вебконференції (електронне навчання (E-learning), теленавчання (Tele Teaching) тощо) введено в систему професійної підготовки медичних сестер у ЗВО України для її вдосконалення шляхом запозичення американського досвіду організації професійної підготовки майбутніх медичних сестер. Багаторівнева система професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи сприятиме взаємному визнанню відповідних документів у галузі вищої освіти, відповідних кваліфікацій медсестер, забезпеченню автономності ЗВО.

Зміст і результати дисертації будуть корисними науковцям, дослідникам анонсованої проблеми, викладачам і студентам закладів вищої медичної освіти у процесі ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Закарпатського базового державного медичного коледжу, Луцького базового медичного коледжу, Комунального закладу вищої освіти «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради, Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, Міністерства охорони здоров'я України.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Результати дослідження висвітлено у 15 наукових працях (із яких 14 – одноосібні), 6 відображають основні результати дисертації (з них – 1 публікація в закордонному періодичному виданні, 7 мають апробаційний характер, 2 додатково розкривають результати роботи).

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату.

Дисертація та автореферат написані грамотно й оформлені згідно з чинними вимогами. Стил викладу матеріалу, основних наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для сприйняття. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Зауваження щодо змісту дисертації.

В цілому, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень і зауважень до змісту роботи.

1. У дисертації здобувачка подає рекомендації щодо впровадження окремих аспектів американського досвіду підготовки медичних сестер в систему підготовки медсестер в Україні. Вважаємо за доцільне видання окремого збірника методичних рекомендацій для керівників українських ЗВО щодо застосування у закладах освіти досвіду підготовки медсестер в США.

2. У третьому розділі здобувачка подає інформацію щодо опитування серед працівників українських ЗВО щодо можливостей використання американського досвіду підготовки фахівців сестринської справи в Україні. Оскільки це опитування супроводжується поданням статистичних даних, їх доцільно було подати у вигляді кількох графіків або діаграм, проте в третьому розділі подано лише один узагальнений графік.

3. У дисертаційному дослідженні в першому розділі ідеться про відмінність професій лікаря і медичної сестри, їх функцій і про те, що нині медична сестра в США набуває більшої самостійності і незалежності від лікаря. Окрім цього, в третьому розділі ідеться про те, що одним з положень американської системи підготовки медсестер, яке доцільно застосовувати в Україні, є підвищення статусу медичної сестри – це підтверджується результатами опитування. У зв'язку з цим, доцільно було б подати порівняльну характеристику обов'язків і функцій лікаря і медсестри в США і в Україні.

4. Нині в Україні впроваджують докторські програми з медсестринства, що є абсолютно новим явищем в системі вищої освіти нашої країни – про це ідеться у третьому розділі дисертаційного дослідження. Дисертантка подає аналіз освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії за спеціальністю Медсестринство, проте, на нашу думку, варто зосередити увагу також на співставленні статистичних даних, а саме: співвідношення навчальних годин, відведених на вивчення дисциплін різних циклів, часу, відведеного на освітню і наукову складову і порівняти ці дані з програмами підготовки фахівців докторського рівня в США.

5. У третьому розділі дисертаційного дослідження здобувачка побіжно згадує про гендерний аспект медсестринства, зазначаючи, що в США немає яскраво вираженої гендерної приналежності професії медсестри, оскільки в системі охорони США працюють як медсестри, так і медбрати. Натомість в Україні чоловіки-медбрати – надзвичайно рідкісне явище. Цікаво було би подати статистику США і України щодо співвідношення фахівців сестринської справи чоловіків і жінок і проаналізувати, чому ситуація з гендерним розподілом в галузі медсестринства в Україні кардинально відрізняється від США.

У цілому викладені зауваження та побажання, що мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані в подальшій науковій роботі дисертантки, не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Пікон Катерини Сергіївни «Професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Пікон Катерина Сергіївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри педагогіки та психології

Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Підпис О.А. Біди завіряю.

Завідуюча відділом кадрів

Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

О. А. Біда

Г. Рейплік